

Jaarverslag 2014

JWS

Johannes Wier Stichting
voor gezondheidszorg
en mensenrechten

VOORWOORD

In dit jaarverslag blikken wij terug op het afgelopen jaar. Deze stond voor onze stichting in alle opzichten in het teken van transities. Ten eerste de transities in de zorg die in januari 2015 zijn beslag zouden krijgen. Met zorg volgden wij in 2014 de ontwikkelingen op dat terrein en vroegen ons af of met de snelle invoering en de daarmee gepaard gaande bezuinigingen de kwaliteit en beschikbaarheid van de zorg, evenals het medisch beroepsgeheim nog wel gewaarborgd zullen blijven. Maar ook andere ontwikkelingen in de zorg trokken onze aandacht. Zo lijkt de verhoogde bijdrage in de zorg het 'recht op gezondheid', zoals omschreven in artikel 12 van het Internationaal Verdrag van de Economische, Sociale en Culturele Rechten van de Mens, voor patiënten met een lage sociaaleconomische status te ondermijnen.

Ten tweede de transities op organisatieniveau. In de zomer van dit verslagjaar voerden wij de nieuwe huisstijl in, lanceerden wij de vernieuwde website en verhuisden wij tot onze vreugde naar het pand van Amnesty International in Amsterdam. Door het samenvallen van deze majeure veranderingen binnen onze stichting konden wij niet alle activiteiten die wij ons in 2014 ten doel hadden gesteld, zoals het organiseren van een debat in de eerste helft van 2014, uitvoeren. De twee projecten, de 'Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers', gefinancierd door ZonMw, en de actualisering van de handleiding 'Honger naar recht; honger als wapen' werden gecontinueerd en het project 'Ontwikkelingen van een e-cursus Zorg voor ongedocumenteerden' werd opgestart. Verder hebben wij ook in 2014 weer aandacht geschonken aan de gezondheidszorg in vreemdelingenbewaring. In onze refereerbijeenkomsten besteedden wij ondermeer aandacht aan de transitie van de jeugdzorg en 'dwang en drang in de GGZ' en wij sloten het jaar af met een zeer succesvol symposium over de transities in de zorg.

Wij namen in het bestuur afscheid van Gert Grift, die ruim tien jaar onze penningmeester was, en van Theo Wijngaard die om professionele redenen zijn functie als secretaris neerlegde. Wij zijn beide veel dank verschuldigd voor al het werk dat zij voor JWS verrichtten. Als opvolgers van hen konden wij respectievelijk Wim Reinders en Igor Ivakic benoemen.

Helaas belemmert onze geringe financiële spankracht de continuïteit op het secretariaat dat afhankelijk is van de inzet van vrijwillige administratieve en secretariële medewerkers, die, zodra zij betaald werk vinden, vanzelfsprekend weer vertrekken. Wij danken deze vrijwilligers voor hun belangeloze inzet voor JWS.

Zonder de vrijwillige inzet van velen is het werk van JWS niet mogelijk. Zo beheert Rian Rietveld, van RRWD web development, al vele jaren kosteloos onze website en heeft zij gezorgd voor de nieuwe programmatuur en lancering van onze nieuwe website. Jac's den Boer & Vink bv. verzorgde ook in dit verslagjaar weer onze financiële administratie tegen een 'goede doelen' vergoeding, en dat geldt ook voor Haiko de Jong die onze nieuwe huisstijl ontwierp. Wij zijn hen allen veel dank verschuldigd. Dat geldt natuurlijk ook voor alle actieve vrijwilligers die ons bij onze activiteiten terzijde staan.

Ten slotte, gaat onze dank ook uit naar u allen die de stichting en haar doelstellingen een warm hart toedragen. Zonder uw inbreng bij onze activiteiten en uw donaties zou het werk van de stichting niet mogelijk zijn. Wij hopen ook in het komende jaar een beroep op u te mogen doen.

Amsterdam, 28 mei 2015

Namens het bestuur van JWS,

Loes van Willigen, arts n.p., voorzitter

Inhoudsopgave

Voorwoord	ii
1 Inleiding.....	1
2 Actualiteiten en trends in 2014.....	1
3 De JWS activiteiten in 2014.....	2
3.1 Activiteiten rond Honger en dorststakingen	2
3.2 Project 'Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers	3
3.3 Project 'ontwikkeling van een e-cursus Gezondheidszorg voor ongedocumenteerden'	3
3.4 Bijdrage aan schaduwrapportages	3
3.5 Symposium 'Transities in de zorg, transitie in het recht op gezondheid(szorg)?'	3
3.6 Nieuwsbrief	4
3.7 Verdere activiteiten	4
4 De interne organisatie.....	5
4.1 Het bestuur van JWS.....	5
4.2 Het secretariaat	6
4.3 Huisvesting	6
4.4 Marketing & communicatie	6
4.5 Overdracht van de bibliotheek	6
4.6 Het interne netwerk van JWS	7
4.7 Refereerbijeenkomsten	7
4.8 Het Comité van advies.....	8
5 Korte financiële verantwoording	8
6 Samenstellingen en contact	10

1 INLEIDING

In dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de activiteiten van de Stichting voor Mensenrechten en Gezondheidszorg 'Johannes Wier' (JWS) in 2014, inclusief een korte financiële verantwoording van de stichting en een beschrijving en overzicht van de organisatie.

JWS, opgericht in 1986, is een onafhankelijke mensenrechtenorganisatie van en voor professionals in de zorg in Nederland en heeft, volgens de statuten, tot doel *“de bevordering en naleving van de mensenrechten op het gebied van of in samenhang met de gezondheidszorg, zoals neergelegd in internationale verdragen en geformuleerd door de Verenigde Naties en haar organen en de nationale en internationale ethische codes en verklaringen van de werkers in de gezondheidszorg [...], alles in de ruimste zin des woords.”*

Om dat doel te bereiken stimuleert en mobiliseert de stichting professionals in de zorg om de eerbiediging van het recht van een ieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid te bevorderen (de *right to health*). Voor de invulling van de *right to health* baseert JWS zich met name op artikel 12 van het Internationale Verdrag inzake Economische Sociale en Culturele Rechten (IVESCR) en de uitwerking van dat artikel in General Comment no. 14 door het Comité dat toezicht houdt op de naleving van het IVESCR.

JWS richt zich inhoudelijk op een beperkt aantal speerpunten, om zich met heldere kernboodschappen en positiebepalingen op het terrein van de mensenrechten en gezondheidszorg beter te profileren. JWS ziet zichzelf daarbij vooral als een denktank. Zij wil haar rol benadrukken en zich als organisatie inzetten om ervoor te zorgen dat het 'recht op gezondheid' door professionals in de zorg wordt eerbiedigd. Dit zal overigens niet ten koste gaan van het registreren en verwijzen of – waar nodig – rapporteren over groepen in de samenleving van wie het recht op gezondheid(szorg) niet (voldoende) wordt gerealiseerd.

In het meerjarenplan 2012 – 2015, dat in het najaar 2011 werd vastgesteld, werd het jaar 2014 gekenschetst als 'consolidatiejaar'; het jaar waarin de vorderingen in de ontwikkeling van diensten en producten en versterking van de interne organisatie bestendigd zouden worden. Daar echter nog niet alle voorgenomen doelstellingen van het jaar 2013 werden behaald, en er in 2014 nogal wat veranderingen in de interne organisatie plaats vonden, zoals wijziging van huisstijl, verhuizing en wijzigingen op het secretariaat en in het bestuur, kan achteraf gezien het jaar 2014 eerder gekenmerkt worden als 'transitiejaar'. De consolidatie zal in 2015 moeten plaats vinden.

2 ACTUALITEITEN EN TRENDS IN 2014

In het verslagjaar vormden vooral de verschillende transities in de zorg, die op 1 januari 2015 hun beslag moesten krijgen, de actualiteit in de gezondheidszorg. Het hele jaar door waarschuwden betrokken organisaties ondermeer dat gegevens van de jeugdzorg niet klopten, dat de invoering van de nieuwe jeugdwet en langdurige zorg te snel ging, en dat de bezuinigingen die met de transities gepaard zouden gaan ten koste zou gaan van de kwaliteit en beschikbaarheid van de zorg. Ook werden de eerste massale ontslagen gemeld, met name in de thuiszorg, en werden verzorgingshuizen gesloten, ten koste van bewoners die hetzij moesten verhuizen naar een ander verzorgingshuis of weer zelfstandig moesten gaan wonen.

De Inspectie Gezondheidszorg (IGZ) constateerde dat de medische zorg in de vreemdelingendetentiecentra op een aantal punten, namelijk de dossiervoering, de systematische screening van de psychische gesteldheid en afspraken tussen de verschillende zorgverleners, nog niet voldoet.

De vrije artsenkeuze kwam ter discussie te staan, maar het wetsvoorstel dat de minister van volksgezondheid daarover indiende werd door de Eerste Kamer niet aanvaard.

Naar aanleiding van o.a. de dood van de Russische asielzoeker Dolmatov, die ten onrechte in vreemdelingenbewaring was gesteld, verrichtte de Onderzoeksraad voor Veiligheid een onderzoek naar de veiligheid in de verschillende asielzoekers- en vreemdelingendetentiecentra en kwam tot de conclusie dat

vreemdelingen in Nederlandse opvang- en detentiecentra het risico lopen lichamelijke of geestelijke schade op te lopen.

De Landelijke Huisartsen Vereniging publiceerde de resultaten van een enquête onder huisartsen waaruit bleek dat door de verhoging van de eigen bijdrage in de zorg met name patiënten met een lage sociaaleconomische status zorg beginnen te mijden.

3 DE JWS ACTIVITEITEN IN 2014

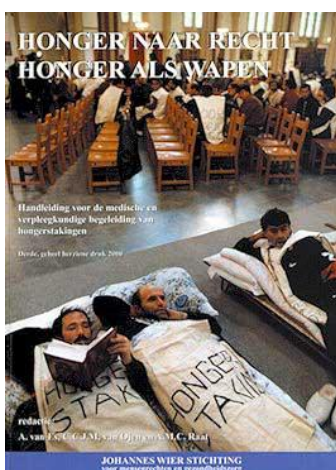
De belangrijkste activiteiten van de stichting betroffen in 2014 de voortzetting en start van enige projecten, de organisatie van het symposium in het kader van de Dag voor de Rechten van de Mens en de aandacht voor de gezondheidszorg in vreemdelingendetentie. Bij de organisatie van de het symposium speelde de actualiteit in de gezondheidszorg een belangrijke rol.

3.1 ACTIVITEITEN ROND HONGER EN DORSTSTAKINGEN

Bij de ontwikkelde activiteiten rond honger- en dorststakingen stond de actualisering van de handleiding “Honger naar recht; honger als wapen” in 2014 centraal.

3.1.1 Actualisering handleiding “Honger naar recht; honger als wapen”

Naar aanleiding van de massale honger- en dorststakingen in 2013 in enkele vreemdelingendetentiecentra werd besloten om de handleiding “Honger naar recht; honger als wapen”, dat voor het laatst was gepubliceerd in 2000, te actualiseren. In 2013 werd een commissie samengesteld van bestuursleden en vrijwilligers om dit

proces te leiden. Besloten werd om drie documenten op te stellen, namelijk een leidraad over de functie en verantwoordelijkheden van de vertrouwensarts, een leidraad over de lichamelijke en geestelijke gevolgen van en na een honger- en dorststaking en een overzicht van de (inter)nationale wet- en regelgeving rond honger- en dorststakingen. Daarbij werd prioriteit gegeven aan de ontwikkeling van de leidraad over de functie en verantwoordelijkheden van de vertrouwensarts. Deze kon, mede dankzij nuttige adviezen van twee gezondheidsjuristen, in december 2014 op de website van JWS worden gepubliceerd. De twee andere documenten worden, naar verwachting, in de eerste helft van 2015 afgerond en gepubliceerd.

3.1.2 Onderwijs over de begeleiding bij honger- en dorststakingen

In de leidraad over de functie en verantwoordelijkheden van een vertrouwensarts zijn ook de vereiste deskundigheden en bekwaamheden opgenomen. Hieraan is toegevoegd dat een arts blijkt geeft deze te bezitten door met goed gevolg een Engelse e-cursus van de Noorse artsenvereniging te hebben gevolgd en minstens eenmaal per jaar te hebben deelgenomen aan een intervisie van vertrouwensartsen. De betreffende e-cursus van de Noorse artsenvereniging maakt onderdeel uit van een veelomvattende e-cursus betreffende mensenrechten en ethische dilemma's voor artsen werkzaam in gevangenissen, die is opgesteld door internationaal gerenommeerde deskundigen op dit terrein. De cursus is ontwikkeld in samenwerking met de *World Medical Association*. Tot onze vreugde heeft de Noorse artsenvereniging in 2014 aan JWS toestemming gegeven om deze cursus te vertalen en aan te passen aan de Nederlandse situatie. Dit zal in de komende jaren zijn beslag krijgen, waarbij prioriteit zal worden gegeven aan de vertaling en aanpassing van het onderdeel over de begeleiding bij honger- en dorststakingen. Met de Forensisch Medische Maatschappij Utrecht (FMMU), die regelmatig bij de begeleiding van honger- en dorststakingen wordt ingeschakeld, is overleg gestart over het opzetten van intervisie voor vertrouwensartsen. Janus Oomen, internist, leidde op ons verzoek een workshop over honger- en dorststakingen tijdens een congres van de FMMU.

Aan het Gezondheidscentrum Asielzoekers (GC A) is desgevraagd advies gegeven over de eerste versie van de ketenafspraken over de begeleiding van honger- en dorststakers in de opvangcentra voor asielzoekers.

3.2 PROJECT 'ONTWIKKELING VAN EEN HANDREIKING VOOR ETHISCHE DILEMMA'S IN DE GGZ VOOR ASIELZOEKERS

Dit project wordt uitgevoerd in een samenwerkingsverband tussen de Johannes Wier Stichting, de Universiteit Utrecht, de Stichting Diversiteit en Inclusie in zorg en welzijn (voorheen 'Mikado'), het Academisch Medisch Centrum van de Universiteit van Amsterdam en Centrum '45 en is mogelijk gemaakt door ZonMw. Het project werd gestart in juli 2013 met een literatuuronderzoek en interviews met individuele professionals in de GGZ voor asielzoekers. In 2014 werden zes focusgroepen gehouden, waarin de thema's die in de individuele interviews naar voren waren gekomen werden besproken. Het project liep enige vertraging op omdat het lastig was voor GGZ professionals zich voor de bijeenkomsten van de focusgroepen vrij te maken. Wel bleken alle deelnemers blij de gelegenheid te hebben gekregen om over de dilemma's die zij in de dagelijkse praktijk in de GGZ voor asielzoekers ervaren te kunnen spreken. Het project werd inhoudelijk begeleid door adviseurs en een klankbordgroep bestaande uit vertegenwoordigers van enige betrokken beroepsverenigingen en gespecialiseerde GGZ instellingen. Zie voor samenstelling van de projectgroep blz. 10. Het project wordt in het voorjaar 2015 afgerond.

3.3 PROJECT 'ONTWIKKELING VAN EEN E-CURSUS GEZONDHEIDSZORG VOOR ONGEDOCUMENTEERDEN'

In 2014 werd de projectleider, Alicia Dibbets, voor het project 'Ontwikkeling van een e-cursus Gezondheidszorg voor ongedocumenteerden' aangesteld. Voor de technische ontwikkeling werd Ruben de Boer gecontracteerd. Zij startten hun werkzaamheden in september 2014. De stuurgroep van de Stichting Lampion en enige andere deskundigen op dit terrein vormden voor Alicia een klankbord voor de inhoudelijke ontwikkeling van de e-cursus. Het project wordt afgerond in het voorjaar van 2015.

3.4 BIJDRAGE AAN SCHADUWRAPPORTAGES

In 2013 werd een bijdrage geleverd aan de schaduwrapportage inzake het CERD, het antidiscriminatieverdrag, dat door het Nederlandse Juristen Comité Mensenrechten (NJCM) werd gecoördineerd. In 2014 werd desgevraagd de bijdrage geactualiseerd. In 2015 wordt deze rapportage ingediend bij het betreffende VN-comité.

3.5 SYMPOSIUM 'TRANSITIES IN DE ZORG, TRANSITIE IN HET RECHT OP GEZONDHEID(SZORG)?'

Evenals in vorige jaren werd in het kader van de Dag van de Mensenrechten op 12 december een symposium georganiseerd. Het thema was dit keer 'Transities in de zorg, transitie in het recht op gezondheid(szorg)?' Het symposium werd voor artsen geaccrediteerd. Een draaiboek werd opgesteld voor de organisatie van het symposium, dat ook gebruikt kan worden bij volgende grotere bijeenkomsten.

Het symposium werd voorgezeten door prof. mr. Ernst W. Roscam Abbing, emeritus hoogleraar sociale geneeskunde, UMC Nijmegen. Prof. mr. dr. Martin Buijsen hoogleraar gezondheidsrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, leidde met zijn presentatie 'Verdeling van zorg: recht en onrecht' het symposium in. Hij beklemtoonde dat

zorg als mensenrecht serieus dient te worden genomen. Daarom uitte hij aarzelingen bij de beleidswijzigingen die vanaf januari 2015 zijn beslag moeten krijgen. Dat het recht op zorg zich moeilijk leent voor afdwinging in rechte, maakt de verplichtingen van de overheid niet minder bindend, aldus Prof. Buijsen.

De tweede spreker was mr. Maartje Berger, juridisch adviseur jeugdrecht van Defence for Children. Zij besprak zowel de voordelen van de nieuwe jeugdwet, als de mogelijke tekortkomingen. Het kinderrechtenverdrag verplicht tot passende zorg met kwaliteit en continuïteit. De vraag rijst of dat gewaarborgd blijft bij de bezuinigingen in de jeugdzorg.

Na de pauze besprak dr.mr. Ineke Boerefijn, coördinerend beleidsadviseur van het College voor de Rechten van de Mens, de betekenis van de transitie van de zorg voor ouderen. Vergroting van de bewustwording van mensenrechten bij gemeenten en burgers vindt het College belangrijk. "Zorg, opvang, ondersteuning en participatie zijn bij uitstek terreinen waar de rechten van de mens een vertrekpunt van het beleid kunnen zijn. Het gemeentelijk beleid raakt mensen in een kwetsbare situatie en de mensenrechten vormen dan een toetssteen om vast te stellen of de gemeente die rechten voldoende waarborgt." Op basis van het 'recht op gezondheid' heeft het College een instrument ontwikkeld voor de toetsing of dit recht is gewaarborgd. Dit instrument, met de toepasselijke naam BAAT, bevat als toetsingskader 'beschikbaarheid', 'aanvaardbaarheid',

'aanpasbaarheid' en 'toegankelijkheid'.

Na de drie presentaties werd een forum samengesteld uit de drie sprekers aangevuld met Jan Pieter Kleiburg, projectleider invoering Jeugdwet bij de gemeente Almere en Léonie Szlas, woordvoerder van de ouderenorganisatie ANBO en raadslid in Hilversum. Er volgde een levendige discussie met de zaal, waarin velen hun zorgen uitten over de toekomstige transitie in de zorg.

3.6 NIEUWSBRIEF

De (papier) Nieuwsbrief van JWS verscheen in december 2014 met als thema 'Mensenrechteneducatie'. De Nieuwsbrief wordt uitgegeven en verspreid onder belangstellenden en donateurs. Dit keer werd een speciale dankbrief bijgesloten bij de Nieuwsbrief die aan de donateurs werd gestuurd. De Nieuwsbrief verscheen in 2014 in een oplage van 800 exemplaren en is tevens te lezen op de website van JWS. De redactie van de Nieuwsbrief (zie blz. 10) heeft een vaste kern en nodigt daarnaast ook gasten uit om bijdragen te leveren.

Naast de (papier) Nieuwsbrief verschenen er, evenals in de afgelopen jaren, vier elektronische nieuwsbrieven die aan vrijwilligers en andere belangstellenden worden verstuurd. Hierin worden korte berichten van het bestuur over recente JWS activiteiten en andere relevante nieuwtjes geplaatst en wordt er een overzicht gegeven van berichten die in het afgelopen kwartaal op de website zijn geplaatst. Met de invoering van de nieuwe huisstijl van JWS veranderde ook de elektronische nieuwsbrief van uiterlijk. Daarnaast wordt vanaf medio 2014 gebruik gemaakt van Chimpmail voor de opmaak en verzending van het e-nieuws. Het e-nieuws bereikte eind 2014 rond 500 abonnees.

3.7 VERDERE ACTIVITEITEN

3.7.1 Gezondheidszorg en Vreemdelingendetentie

Evenals in vorige jaren vond samen met Pharos een bijeenkomst plaats met de zorgsector van Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), dit jaar met tevens vertegenwoordiging van de Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V). Gesproken werd over de continuïteit van zorg, zowel bij overplaatsing van een uitgeprocedeerde asielzoeker uit een opvangcentrum naar de vreemdelingenbewaring, als de continuïteit van zorg na opheffing van de detentie of vrijwillig of gedwongen vertrek. Er zijn verschillende maatregelen getroffen door betrokken ketenpartners om de continuïteit van zorg beter te waarborgen. Ook kwam de zorg voor kwetsbare personen tijdens de bijeenkomst aan de orde. Voor deze personen zijn in twee van de drie detentiecentra extra zorgafdelingen gecreëerd.

Contact werd onderhouden en er werd meegedacht met de Werkgroep Medische Zorg in Vreemdelingendetentie, een samenwerkingsverband tussen Amnesty International, Dokters van de Wereld en het Meldpunt Vreemdelingendetentie van de Stichting LOS. Deze werkgroep bracht in 2014, met adviezen van JWS op het terrein van de gezondheidszorg en mensenrechten, de publicatie 'Geketende Zorg – Gezondheidszorgen in Vreemdelingendetentie' uit. Op basis van deze publicatie organiseerde de Werkgroep in december 2014 een verdiepingsbijeenkomst over isolatie in vreemdelingendetentie. De voorzitter van JWS, Loes van Willigen, sprak tijdens deze bijeenkomst over 'het recht op gezondheid' en isolatie.

In december 2013 – januari 2014 hield de Staatssecretaris voor Veiligheid & Justitie een internetconsultatie over een voorstel voor een nieuwe wet Terugkeer en Vreemdelingenbewaring. JWS heeft in haar reactie vooral aandacht geschonken aan de zorgaspecten in dit voorstel.

3.7.2 Opbouw en onderhoud van relaties met relevante organisaties

In 2014 werd overleg gevoerd met het College voor de Rechten van de Mens voor afstemming en wederzijdse uitwisseling over actuele kwesties in de gezondheidszorg. Dit werd als zeer nuttig ervaren en afgesproken werd dit overleg jaarlijks te voeren. Het jaarlijks overleg met ondermeer de Stichting Pharos en de KNMG werd gecontinueerd.

3.7.3 Verdere mensenrechteneducatie activiteiten

Op verzoek van de NSPOH verzorgde Jan Vosters namens JWS zijn jaarlijkse presentatie voor militaire artsen ter voorbereiding op hun uitzending naar het buitenland.

3.7.4 Deelname aan conferenties en andere bijeenkomsten

Leden van het bestuur en vrijwilligers namen ook in 2014 weer deel aan een aantal conferenties, symposia en andere bijeenkomsten. JWS nam deel aan de landelijke inspiratiebijeenkomst 'Mensenrechten en decentralisaties in het sociale domein', georganiseerd door het College voor de Rechten van de Mens, de VNG, University College Roosevelt, Amnesty International en de Gemeente Utrecht. Ook werd deelgenomen aan de internationale conferentie 'City Health', waarin o.a. het gebruik van *e-Health*, de transities in de zorg, de zorg voor kwetsbare groepen in de samenleving en de gezondheidszorg in penitentiaire inrichtingen aan de orde werden gesteld. Tevens werd deelgenomen aan de KNMG bijeenkomst 'Arts en Recht', het symposium over de gezondheidszorg in vreemdelingendetentie van de Erasmus universiteit, en de netwerkbijeenkomst van het Rode Kruis inzake ongedocumenteerden.

Verder stond JWS met een stand met voorlichtingsmateriaal bij het jaarcongres van de Nederlandse Huisartsen Genootschap.

3.7.5 Het opstellen van *fact sheets*, *position papers*, e.d.

JWS heeft in 2014 een *fact sheet* opgesteld omtrent 'het recht op gezondheid'.

4 DE INTERNE ORGANISATIE

Voor de interne organisatie was 2014 een woelig jaar, niet alleen door de verschillende wijzigingen in het bestuur en op het secretariaat, maar vooral door de invoering van de nieuwe huisstijl en de verhuizing naar het Amnestyhuis in Amsterdam. Daardoor konden niet alle voorgenomen doelstellingen voor dit verslagjaar zoals het opstellen van een marketing & communicatieplan en het toegankelijk en actueel maken van de kaartenbak met externe deskundigen, worden behaald en / of zijn deze doorgeschoven naar een latere datum,

4.1 HET BESTUUR VAN JWS

Het algemeen bestuur startte het verslagjaar met een 'heidag' om het werkplan 2014 te bespreken. Wegens de inzet van het gehele bestuur om het meerjarenplan 2012 – 2015 tot een succes te brengen werden tot medio 2014 vrijwel geen aparte dagelijks bestuurvergaderingen gehouden. In de tweede helft van 2014 werd besloten om weer een duidelijke scheiding aan te brengen tussen vergaderingen van het algemeen bestuur (AB) over

het beleid van de stichting en van het dagelijks bestuur (DB) waarin de voortgang van de uitvoering van het beleid aan de orde komt. In het verslagjaar is het AB zes keer bijeen gekomen en het DB drie maal.

Onze penningmeester, Gert Grift, had met tien jaar bestuurslidmaatschap zijn statutair geoorloofde twee termijnen al ruim overschreden en daarom zochten wij al enige tijd naar een opvolger voor hem. Wij waren dan ook verheugd dat Wim Reinders bereid was zijn plaats over te nemen. In de eerste helft van 2014 liet Theo Wijngaard weten zijn functie als secretaris neer te leggen wegens te drukke werkzaamheden. Igor Ivakic nam deze functie van hem over. Echter, ook Igor bleek gelijktijdig een te drukke baan te hebben gekregen om zijn functie ten volle te vervullen, zodat wij in de tweede helft van het jaar een zoektocht begonnen naar een geschikte opvolger voor hem. Eind 2014 was dat nog niet gelukt.

In de tweede helft van 2014 werd, onder leiding van Igor Ivakic, een evaluatie gestart van het functioneren van het bestuur, dat begin 2015 zal worden besproken.

4.2 HET SECRETARIAAT

Voor het secretariaat wordt een beroep gedaan op de vrijwillige inzet van medewerkers met administratieve en/of secretariële ervaring. Veelal zijn deze vrijwilligers echter ook op zoek naar een betaalde baan. Natuurlijk zijn wij met hen blij als hun zoektocht succesvol is, maar het belemmert de continuïteit van het secretariële werk en ondersteuning van het bestuur. In 2014 moesten wij zo na korte tijd alweer afscheid nemen van drie secretariële medewerkers, wiens plaats weer kon worden ingenomen door drie nieuwe vrijwilligers. Ook namen wij medio 2014 afscheid van onze boekhoudster, Sonja Remert, die wegens gezondheidsredenen haar functie voor JWS niet langer kon vervullen.

4.3 HUISVESTING

Aangezien JWS een vrijwilligersorganisatie is, vinden vrijwel alle interne (en externe) activiteiten in de avonduren plaats. De huisvesting van JWS bij de Stichting Arq in Diemen bleek in de avonduren niet 'bewonersvriendelijk' en bood o.a. voor de versterking van de interne cohesie binnen JWS ook in de omgeving vrijwel geen mogelijkheden voor informeel contact. Daarom vonden JWS vergaderingen en andere bijeenkomsten in de avonduren in de afgelopen jaren elders plaats. Wij waren dan ook zeer gelukkig dat in het pand van Amnesty International ruimte vrij kwam die wij konden huren tegen vergelijkbare kosten als bij Arq. Wij zijn er zeker van dat de verhuizing de samenwerking met Amnesty International en de andere mensenrechtenorganisaties die in het Amnestyhuis gehuisvest zijn ten goede komen. Tevens biedt de huisvesting biedt ons vele faciliteiten waaronder o.a. het gebruik van vergaderruimten en ruimte voor grotere bijeenkomsten.

4.4 MARKETING & COMMUNICATIE

Om verschillende redenen is er nog geen marketing & communicatieplan opgesteld. Echter, omwille van de tijd zijn in 2013 stapsgewijs enige vernieuwingen in de informatievoorziening gestart. Met de webmaster werd een nieuwe website ontwikkeld. Deze vernieuwing werd begeleid door een kleine commissie. Deze commissie begeleidde ook de ontwikkeling van een nieuwe huisstijl waarvoor een ontwerper werd gecontracteerd. Begin 2014 legde de ontwerper enige ontwerpen van een nieuw logo aan het bestuur voor, waarna een keuze werd gemaakt voor het huidige model. Met de nieuwe huisstijl kon ook de vernieuwde website worden gelanceerd. De verhuizing en de lancering van de nieuwe huisstijl en website vonden allen in de zomermaanden van dit verslagjaar plaats.

4.5 OVERDRACHT VAN DE BIBLIOTHEEK

JWS heeft een bescheiden functie als kennis- en expertisecentrum. In de laatste jaren bleek dat nauwelijks van de bibliotheek, die in de afgelopen 25 jaar was opgebouwd, gebruik werd gemaakt. Daarnaast was deze slecht toegankelijk. Met Cogis werd in een 2014 een overeenkomst gesloten dat deze de JWS bibliotheek zou overnemen en toegankelijk maken. Vlak voor de verhuizing kon de bibliotheek overgedragen worden aan Cogis.

4.6 HET INTERNE NETWERK VAN JWS

Met het interne netwerk van JWS wordt bedoeld op de vrijwilligers die zich bij JWS hebben aangesloten en zich bereid hebben verklaard om activiteiten voor JWS uit te voeren.

In het begin van het verslagjaar hebben wij het werkplan 2014 met de vrijwilligers besproken. Voorgesteld werd ondermeer om voor onderlinge discussie en uitwisseling van actualiteiten een besloten LinkedIn groep te creëren. Na uitvoering daarvan werden de vrijwilligers uitgenodigd om aan deze groep op LinkedIn deel te nemen. De deelname bleef echter in 2014 nog beperkt.

Verder was voor de bevordering van de interne cohesie een 'bosdag' van het bestuur en de vrijwilligers gepland. Wegens de ontwikkelingen rond de verhuizing, invoering van de vernieuwde website etc. is het daar echter niet van gekomen. Uiteindelijk werden de vrijwilligers uitgenodigd voor een lunch voorafgaande aan het symposium in december (zie blz. 3), om zo kennis te maken met de nieuwe huisvesting van JWS. Verschillende vrijwilligers namen hieraan deel, inclusief enkelen die niet aan het symposium deelnamen.

4.7 REFEREEERBIJEENKOMSTEN

In 2012 zijn wij gestart met het organiseren van refereerbijeenkomsten om de eigen kennis en deskundigheid op het terrein van de gezondheidszorg en mensenrechten en de interne cohesie te bevorderen. Aan deze bijeenkomsten nemen elke keer weer een in samenstelling wisselende kleine groep vrijwilligers en andere geïnteresseerden deel. In 2014 werden drie refereerbijeenkomsten rond enige actuele thema's in de gezondheidszorg georganiseerd.

4.7.1 Reductie van dwang en drang in de GGZ

In maart verzorgde Yolande Voskes, researcher van het *Department of Medical Humanities* van het VU Medisch Centrum een inleiding over de reductie van dwang en drang in de GGZ. Directe aanleiding voor de keuze van dit thema voor de refereerbijeenkomst waren de *Concluding Observations* van het VN Comité tegen Foltering (CAT) van 2013 waarin zij haar zorg uitsprak over het hoge aantal patiënten dat vaak gedurende lange periode gedwongen wordt opgenomen in Nederlandse GGZ instellingen. Deze bezorgdheid betrof ook het gebruik van separatie en gedwongen medicatie en het gebrek aan aandacht

binnen het GGZ beleid om alternatieven hiervoor te vinden. Voskes wees in haar inleiding op de ethische kwestie van het separeren, ondermeer het 'do no harm' principe en het ontnemen van het zelfbeschikkingsrecht. Tegenover het respecteren van de autonomie van de patiënt staat echter het afwenden van gevaar voor de professionals in de GGZ en medepatiënten. Voskes beschreef verschillende preventieve maatregelen om separatie te voorkomen. De reductie van dwang in de GGZ vraagt vooral een omslag van de cultuur in de GGZ. De vele fusies van GGZ instellingen lijken de afname van dwang en drang in de GGZ te belemmeren.

4.7.2 De nieuwe jeugdwet

Alice Broersma, juriste bij Accare, verzorgde de refereerbijeenkomst in mei met een heldere en uitvoerige inleiding over de nieuwe Jeugdwet, die op 1 januari 2015 in werking treedt. Zij besprak de aanleidingen om de Wet op de Jeugdzorg van 2005 te vervangen, namelijk de constatering dat er in de jeugdzorg geen sprake is van een integrale aanpak en dat gedragsproblemen van minderjarigen worden gemedicaliseerd. In de nieuwe jeugdwet wordt 'het recht op zorg' vervangen door de jeugdhulpplicht van de gemeente. De gemeenten bepalen het aanbod door de verschillende vormen van jeugdzorg en – hulpverlening te contracteren. Er worden sociale wijkteams geformeerd, waarin hulpverleners uit diverse samenwerkende instellingen. Aan de 'keukentafel' wordt bepaald welke vorm van hulp geboden dient te worden. Het risico is dat er verschillen in de zorg voor jeugdigen tussen gemeenten ontstaan. Er kunnen vraagtekens worden gezet bij de waarborging van het beroepsgeheim. De jeugd GGZ valt eveneens vanaf 1 januari 2015 onder de Jeugdwet. Met een DBC wordt gefactureerd bij de gemeenten. Medicatie blijft echter in het basispakket van de zorgverzekering.

4.7.3 Coalitiegenoten?

In oktober bood Lotte Haan een inleiding over de rol van publieke managers in ethische besluitvormingsprocessen van professionals in de GGZ bij asielzoekers, met als titel 'Coalitiegenoten?'. Lotte Haan verrichtte hiernaar een kwalitatief onderzoek in het kader van de afronding van haar Mastersopleiding bij de afdeling Bestuurs- en Organisatiewetenschappen van de Universiteit Utrecht (USBO). Daarmee sloot zij aan bij het JWS project "De ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers" (zie blz. 3). Het JWS project richt zich daarbij op de zorgprofessionals die in de GGZ in direct contact staan met asielzoekers; Lotte richtte haar aandacht op de 'laag daarboven', de managers. Uit het onderzoek van Lotte Haan is gebleken dat managers verschillend omgaan met de ethische dilemma's die behandelaars in de GGZ voor asielzoekers ervaren:

Lotte Haan

Coalitiegenoten

- De manager die tevens behandelaar is voelt zich verbonden met professionele waarden. Niet-behandelaren bemoeien zich minder met de dilemma's: "de behandelaars hebben genoeg ruimte om te handelen en zelf te beslissen".
- Managers proberen op informele manier invloed uit te oefenen, bijvoorbeeld door middel van gesprekken met de behandelaar in de koffiekamer. Hieruit komen zelden concrete acties voort zoals een formele richtlijn. De inhoud wordt vaak uitgesproken, maar bestuursmatig verandert er niets, het is niet gericht op het proces. Intervisie bijvoorbeeld heeft zelden als onderwerp 'ethische dilemma's'.

Managers voelen vaak een bredere maatschappelijke verantwoordelijkheid, waarbij zij niet zozeer de individuele belangen van een cliënt afwegen, maar zich meer focussen op de financiële verantwoordelijkheid en de kwaliteit van zorg. Zorgverleners kunnen hierbij het idee hebben dat managers zorg tegenhouden uit financiële overwegingen.

Management zou altijd een inhoudelijke kant en een organisatorische kant moeten hebben, het één kan niet zonder het ander. Het adagium 'geen inhoudelijk management' is inmiddels verlaten en heeft plaats gemaakt voor de visie dat de beide benaderingen complementair zijn.

4.8 HET COMITÉ VAN ADVIES

In het voorjaar 2014 kwam het Comité van Advies – tot dan Comité van Aanbeveling geheten – met het dagelijks bestuur bijeen om het werkplan 2014 te bespreken. Daaruit kwamen nuttige adviezen voort die wij ter harte hebben genomen. Met instemming van de leden van het Comité is de naam gewijzigd om deze meer overeen te laten komen met hun functie voor JWS. Ook individueel zijn enige leden van het Comité in 2014 voor advies geraadpleegd.

5 KORTE FINANCIËLE VERANTWOORDING

In 2014 heeft JWS een financieel resultaat van negatief € 3.932 behaald. De reserves per 31 december 2014 bedragen € 95.105. De Staat van Baten en Lasten geeft het volgende beeld:

BATEN	Realisatie 2014		Begroot 2014		Realisatie 2013
Baten eigen fondsenwerving	33.364		34.530		65.483
Projectsubsidies	35.346		37.263		17.382
Overige activiteiten	415		-		-
Rentebaten	984		700		1.496
Totaal baten	70.109		72.493		84.361
LASTEN					
Besteed aan doelstelling	65.764		92.063		47.725
Kosten eigen fondsenwerving ^a	6.074		2.450		2.522
Kosten beheer en administratie	2.203		1.950		1.963
Totaal lasten	74.041		96.463		52.210
Saldo van baten en lasten	-3.932		-23.970		32.151

Afgezien van het in 2013 ontvangen legaat van € 25.000 is in 2014 de opbrengst uit fondsenwerving met 18% afgenomen. De projectsubsidie heeft betrekking op het project '*Development of guidelines regarding ethical dilemmas in mental healthcare for asylum seekers*'. In het voorjaar van 2015 is dit project succesvol afgerond.

^a In 2014 is de rubricering van kosten aangepast.

6 SAMENSTELLINGEN EN CONTACT

Het bestuur

Het algemeen bestuur van JWS werd op 31 december 2014 gevormd door:

- dr. Loes van Willigen – *voorzitter* (tevens DB); arts n.p. en consultant gezondheidszorg en mensenrechten
- Lisette Luykx – *vice-voorzitter* (tevens DB); huisarts en docent huisartsenopleiding VUmc
- Igor Ivakic – *secretaris* (tevens DB);
- Wim Reinders – *penningmeester* (tevens DB);
- drs. Inke Schaap; docent en onderzoeker Saxion
- drs. Willem van der Put; directeur Externe Zaken HealthNet TPO
- mr. drs. Wil Voogt; socioloog, jurist en voormalig Inspecteur IGZ

Het JWS secretariaat

Op het secretariaat werkten op 31 december 2014 op vrijwillige basis drie medewerkers, namelijk:

- Marijke Linke, bureaucoördinator
- Frank Lucas, secretariaatsmedewerker
- Marie Louise Walraven, secretariaatsmedewerker

Commissie honger- en dorststakingen

- Adriaan van Es, huisarts, voormalig voorzitter Johannes Wier Stichting
- Pauline Jacobs, universitair docent straf(proces) recht aan de Universiteit Utrecht
- Esther Ronner, huisarts, justitieel geneeskundige en directeur Detentiezorg Nederland
- Aernout Tenhaeff, arts maatschappij & gezondheidszorg, forensisch arts KNMG
- Wil Voogt, voormalig inspecteur IGZ, bestuurslid Johannes Wier Stichting
- Loes van Willigen, arts n.p., voorzitter Johannes Wier Stichting

Commissie vernieuwing website en huisstijl (tot medio 2014)

- Theo Wijngaard, advocaat, secretaris JWS
- Renske Wentzel, inspecteur IGZ
- Edith Schellings, MA *Human Rights and Democratisation*
- Loes van Willigen, arts n.p., voorzitter JWS

Redactie Nieuwsbrief

De samenstelling van de redactie van de (papieren) Nieuwsbrief op 31 december 2014:

- Alicia Dibbets, mensenrechten onderzoeker & trainer
- Ger Dullens, journalist
- Christel ten Berge, verpleegkundige
- Lisette Luijkx, huisarts, vicevoorzitter bestuur JWS

Projectgroep project 'Ontwikkeling van een handreiking voor ethische dilemma's in de GGZ voor asielzoekers'

- Dr. S. (Sander) Kramer (Projectleider en penvoerder), onderzoeker Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap, Universiteit Utrecht
- Dr. M. (Mariëtte) Hoogsteder (Uitvoerder), senior adviseur MIKADO Kenniscentrum interculturele zorg
- H.J. (Erik) Olsman (Uitvoerder), assistent in opleiding, Academisch Medisch Centrum, Huisartsgeneeskunde
- Prof. dr. I.D. (Inez) de Beaufort (Projectadviseur), Hoogleraar gezondheidsethiek
- Drs. R. (Ruud) Jongedijk (Projectadviseur), hoofd zorg & innovatie Centrum '45
- Prof. dr. D.L. (Dick) Willems (Projectadviseur), hoogleraar medische ethiek, Academisch Medisch Centrum
- Drs. E. (Evert) Bloemen Arts (Projectcommissielid), senior adviseur/trainer Stichting Pharos
- Mr. dr. A.J. (Alies) Struijs (Projectcommissielid), Senior adviseur en projectcoördinator CEG en Raad voor de Volksgezondheid en Zorg

- Drs. D. (Douwe) van der Heide (Projectcommissielid), psychiater GGZ Centraal, en vrijwilliger JWS
- Dr. L.H.M. (Loes) van Willigen, arts, (Bestuurlijk verantwoordelijke), voorzitter Johannes Wier Stichting

Comité van Advies

Het Comité van Advies bestond op 31 december 2014 uit de volgende leden (in alfabetische volgorde):

- Prof. dr. I.D. (Inez) de Beaufort, hoogleraar Medische Ethiek en Filosofie
- Prof. mr. dr. J.K.M. (Sjef) Gevers, emeritus hoogleraar Gezondheidsrecht
- dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, voorzitter College van Bestuur Universiteit van Amsterdam en Hogeschool van Amsterdam
- Prof. Dr. A.M. (Anton) van Kalmthout, emeritus hoogleraar Strafrecht en Vreemdelingenrecht, en o.a. lid van het Comité ter Preventie van Martelingen (CPT)
- Drs. E. A.M. (Eduard) Nazarski, directeur Amnesty International Nederland
- Prof. dr. A.C. (Arie) Nieuwenhuijzen Kruseman, internist n.p., voormalig voorzitter KNMG
- Prof. dr. T. (Toine) Lagro – Janssen, huisarts, emeritus hoogleraar Vrouwenstudies Medische Wetenschappen
- Prof. dr. B.M. (Barbara) Oomen, o.a. hoogleraar Sociologie van de Mensenrechten aan de UU, en Dean van de Roosevelt Academy
- Drs. H.J. (Henk) Smid, directeur ZonMw
- Drs. V.M. (Victor) Vladár Rivero, psychiater, voormalig lid van Raad van Bestuur van Parnassia Bavo

Contact

Voor nadere informatie over de activiteiten of publicaties van JWS verwijzen wij u graag naar onze website: www.johannes-wier.nl.

Mocht u vragen hebben of informatie willen ontvangen over mogelijkheden om persoonlijk of financieel te kunnen bijdragen aan het werk van JWS, dan staan wij u hierover graag te woord. U kunt schriftelijk, per e-mail, via de website of telefonisch contact met ons opnemen via onderstaande contactgegevens.

Contactgegevens van JWS:

Keizersgracht 177

1016 DR Amsterdam

Tel.nr: 020- 77 33 799

Email: info@johannes-wier.nl

www.johannes-wier.nl

IBAN NL39 TRIO 0254 6959 22